

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΡΟΜΑ / SHORT GYPSY STORIES

Ντοκιμαντέρ | 67' | 2014

Σκηνοθεσία: Σταύρος Ψυλλάκης

Παραγωγή: Σταύρος Ψυλλάκης

Γυρίσματα: ΕΛΛΑΔΑ (Ζεφύρι, Άνω Λιόσια, Μενίδι, Αθήνα), 2014

Σύντομη σύνοψη

«Εμάς όλους μάς ονομάζουν γύφτους, τσιγγάνους, μας έχουν όλους στην ίδια μοίρα. Δεν είμαστε η ίδια φυλή...».

Η Αθανασία, ο Θόδωρος, ο Γιώργος, η Χρυσούλα, ... ζουν και κινούνται στο Ζεφύρι, στο Μενίδι και στην ευρύτερη περιοχή. Δεν μένουν πια σε τσαντίρια και καταυλισμούς, αλλά σε ένα σύγχρονο αστικό περιβάλλον, ο καθένας ανάλογα με τις δυνατότητές του. Τα παιδιά και τα εγγόνια τους προσπαθούν να μάθουν πέντε γράμματα ... Μέσα από μικρές ιστορίες που μας αφηγούνται οι ίδιοι για τη ζωή τους, ξεδιπλώνουν σιγά σιγά, ο καθένας τους, τη δική του, ιδιαίτερη, ταυτότητα και προσωπικότητα. Γίνονται **πρόσωπα** με όνειρα, ελπίδες και απογοητεύσεις ... Αλλά και με μια βαριά καταγωγή. «...άμα δεν έχεις φτερά να πετάξεις, πώς θα πετάξεις;» μονολογεί προς το τέλος η Αθανασία.

Διακρίσεις

- **1° βραβείο ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΗΚΟΥΣ, 3° Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Ιεράπετρας** (Αύγουστος 2016) (εξ ημισείας με το ντοκιμαντέρ memORIAL).
- **2° βραβείο ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ-ΠΟΛΙΤΙΚΟΥ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ** [2ο Διεθνές Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ ΠΕΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΣΥΝΟΡΑ (Καστελλόριζο, Σεπτέμβριος 2017)].

Σημείωμα σκηνοθέτη

Η ταινία Μικρές Ιστορίες Ρομά γυρίστηκε στο πλαίσιο μιας ευρύτερης ευρωπαϊκής πρωτοβουλίας που αφορούσε τους Ρομά. Το θέμα και η προσέγγισή του ήταν αποκλειστικά επιλογή του σκηνοθέτη.

Την κατεύθυνση της ταινίας καθόρισαν αφενός οι περιορισμοί του προϋπολογισμού και αφετέρου η επιθυμία να εστιάσουμε σε συγκεκριμένα πρόσωπα και χαρακτήρες. Δεν μας ενδιέφερε το πολύχρωμο αλλά απρόσωπο στοιχείο της ομαδικής ζωής στους καταυλισμούς, όσο γοητευτικό κι αν είναι. Αντίθετα, μέσα στα νέα δεδομένα της ένταξης των Ρομά στο αστικό περιβάλλον, θελήσαμε να σταθούμε στα όνειρα, τις φιλοδοξίες και τη ζωή συγκεκριμένων ανθρώπων — και αυτούς να θυμόμαστε τελικά.

Η ταινία εστιάζει σε περιοχές στις παρυφές της πόλης, όπως το Ζεφύρι και τα Άνω Λιόσια, δύσκολες και προβληματικές. Προσπαθήσαμε να αναδείξουμε πτυχές αυτής της πραγματικότητας μέσα από τις μικρές ιστορίες των ίδιων των ανθρώπων. Άλλα πράγματα καταφέραμε και άλλα όχι. Αυτό, όμως, είναι κάτι που τελικά θα το κρίνει ο θεατής.

Σημείωμα προς τον αναγνώστη

Το κείμενο που ακολουθεί δεν αποτελεί σενάριο ούτε σύνοψη της ταινίας.

Περιλαμβάνει ολόκληρο τον λόγο που ακούγεται ή εμφανίζεται γραπτά στην ταινία (διάλογοι, on/off, super).

Οι τίτλοι των ενοτήτων καθώς και τα ενδιάμεσα κείμενα που τις συνοδεύουν και περιέχουν πραγματολογικά στοιχεία δεν εμφανίζονται στην ταινία και χρησιμοποιούνται αποκλειστικά για τη διευκόλυνση της ανάγνωσης από τρίτους.

Η προφορικότητα, οι επαναλήψεις και οι παύσεις του λόγου διατηρούνται αυτούσιες.

Οι σκηνές, η δομή και ο λόγος της ταινίας

01. Τίποτα παλιοσίδερα;

Ο Πέτρος, η γυναίκα του και τα παιδιά τους έχουν βγει για παλιοσίδερα με το βαν. Αρχίζουν να τραγουδάνε.

[ON - οικογένεια Πέτρου]

.. όλη μας η αγάπη την κάμαρα γεμίζει .. (τραγούδι)

[ON – ΠΕΤΡΟΣ]

- Καλημέρα, τίποτα παλιοσίδερα;

Ο Πέτρος και η γυναίκα του μιλούν τσιγγάνικα.

ΤΙΤΛΟΣ

ΜΙΚΡΕΣ ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΡΟΜΑ

Ζεφύρι. Γενικό πανοραμικό πλάνο.

Οι συντελεστές της ταινίας.

02. Μανάβης ήμουνα, νέος ήμουνα, γύριζα στα χωριά

Δύο ρομά πουλούν αετούς. Παιδιά πετούν αετούς σε πλατείες και ξέφωτα της περιοχής.

[ON - παιδιά πετούν αετούς σε ξέφωτο]

- Παραλίγο να φύγει

Μια ηλικιωμένη γυναίκα με πολύχρωμα ρούχα (Αθανασία) έρχεται από το βάθος του ξέφωτου. Μας πλησιάζει, μας μιλά και απομακρύνεται.

[ON - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

- Ακόμα εδώ είσαστε;

Ένας ηλικιωμένος άντρας (μπάρμπα Γιάννης) περπατά με τη μαγκούρα του στον δρόμο.

[OFF - μπάρμπα ΓΙΑΝΝΗΣ]

Μανάβης ήμουνα, νέος ήμουνα, γύριζα στα χωριά,
μεροκάματο, τα παιδιά ήταν μικρά, τώρα πάνε τα χρόνια αυτά,

[ON - μπάρμπα ΓΙΑΝΝΗΣ]

Βλέπουν και οι γερόντοι... θα με δουν εδώ, ο μπάρμπα Γιάννης είναι αυτός,
με την μαγκούρα.... ωραία

[OFF - μπάρμπα ΓΙΑΝΝΗΣ] αλλαγή δρόμου

Και που δεν έχω φτάσει, πηγαίναμε στα πανηγύρια, τι κάναμε πουλάγαμε
ένα άλογο και αυτό με το ζόρι.

Κάναμε μια τράμπα, τράμπα τα λέγαμε, ανταλλαγή, κάναμε τράμπες,...

Άντε γεια ..

03. Το σχολείο της ΚΛΙΜΑΚΑΣ

Μικρά παιδιά τα φέρνουν οι δικοί τους ή έρχονται μόνα τους σε ένα γυάλινο οίκημα. Σχολικά τάξη. Ο δάσκαλος (Φίλιππας) κάνει μάθημα. Τα παιδιά στην τάξη είναι ρομά.

[ON - ΦΙΛΙΠΠΑΣ (δάσκαλος)]

- Έτσι, νινί, το νινί, ε, το μωρό. Ωραία,
Η Μαρίνα, νάνι, νάνι, τόπι. Άρα πως φωνάζουνε; (δάσκαλος)
- Το, το. (μαθήτρια)
- Ωραία, μπράβο Βιβή. (δάσκαλος)

Ο δάσκαλος συνεχίζει να κάνει μάθημα.

[ON - ΦΙΛΙΠΠΑΣ (δάσκαλος)]

Η ΚΛΙΜΑΚΑ μ.κ.ο. από το 2000 λειτουργεί στο Ζεφύρι
Κέντρο Ημέρας για τους ρομ.
Παρέχει μια σειρά από υπηρεσίες οι οποίες έχουν προκύψει
μέσα από τις ανάγκες των ανθρώπων.
Υπάρχει ένας ψυχολόγος, ένας εκπαιδευτικός και μία κοινωνική λειτουργός.
Μια από αυτές τις υπηρεσίες είναι η παροχή μαθημάτων αλφαριθμητισμού
σε παιδιά και ενήλικους καθώς και μαθήματα ενισχυτικής διδασκαλίας
για τα παιδιά που πηγαίνουν στο σχολείο.

Ο δάσκαλος συνεχίζει να κάνει μάθημα.

- Όταν πω λε, ποια γράμματα φωνάζουν; (δάσκαλος)
- Τέλειωσα κύριε... (μαθήτρια)

[OFF - ΦΙΛΙΠΠΑΣ (δάσκαλος)] συνέχεια

Βασική μας επιδίωξη είναι, τόσο τα παιδιά που δεν πηγαίνουν σχολείο
να επανενταχθούν στη σχολική κοινότητα
πείθοντας τους γονείς για την αξία του σχολείου
και για τα παιδιά που πηγαίνουν στο σχολείο να τα βοηθήσουμε,
επειδή στην πλειοψηφία οι γονείς είναι αγράμματοι
και δεν μπορούν να τα βοηθήσουν
έτσι ώστε να μην υπάρχει η αφορμή εγκατάλειψης του σχολείου
λόγω αδυναμίας ανταπόκρισης στα μαθήματά τους.

04. Αν είχα χρήματα θα καθόμουν εδώ; Στο χάλασμα;

Βροχή. Δρόμοι με νερά. Ένας περαστικός σέρνει καρότσι.

Μια γυναίκα (Αθανασία) σκουπίζει τα νερά από το πάτωμα του σπιτιού. Έχει πλημυρίσει.

Παλιό, εγκαταλειμμένο, κτίριο με αυτοσχέδια εξωτερικά μπαλώματα. Η γυναίκα βγαίνει έξω και συνεχίζει να διώχνει τα νερά.

[OFF - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

Βλέπεις τι τραβάω εγώ εδώ;
Με έφαγε η υγρασία με έφαγαν τα νερά.
Δεν μπορώ άλλο εδώ μέσα, αυτά τραβάω εγώ..
Αν είχα χρήματα θα καθόμουν εδώ; Στο χάλασμα;
Να περνά ο κόσμος να βλέπει τα ρεζιλίκια μου;
Άλλος να γελάει μαζί μου, άλλος να με κοροϊδεύει;
Ότι μου κάνουν, μου κάνουν τα παιδιά.

Η Αθανασία ξαναμπαίνει μέσα. Κάθεται στο κρεβάτι. Σπίτι μονοκάμερα.

[OFF - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

Τώρα κάθομαι στο σπίτι μέρα νύχτα.
Δεν μπορώ να πάω να δουλέψω πουθενά.
Δεν δύναμαι να δουλέψω, δεν μπορώ, δεν έχω τη δύναμη που είχα κάποτε.
Τώρα κάθομαι.

Καπνός από το μπουρί πάνω από την πόρτα. Η Αθανασία κάθεται στο κρεβάτι.

[ΟΝ - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

Δέκα παιδιά τα μεγάλωσα με τα δυο μου χέρια.
Ο άντρας μου με παράτησε, πήγε και πήρε άλλη.
Πήγαινα στη διακονιά, πήγαινα σε ξένα σπίτια.
Πότε στα αμπέλια, πότε στα χωράφια.
Παντού έμπαινα, για να μεγαλώσω μόνο και μόνο τα παιδιά μου, όχι τον εαυτό μου, τα παιδιά μου.
Αλλά με τη δύναμη του Θεού προσπάθησα, τα μεγάλωσα,
παντρευτήκανε, πήρανε καλούς ανθρώπους.
Καλούς ανθρώπους πήρανε και περνάνε τουλάχιστον τα παιδιά μου καλά.
Όχι εγώ, για τα παιδιά μου έτρεχα.

05. Οι τσιγγάνοι είναι φτηνοί κλέφτες

Σπίτι της περιοχής με αυτοσχέδιες κατασκευές και παιχνίδια έξω. Πολλά παιδιά, παίζουν. Εσωτερικό του σπιτιού. Νεανική συντροφιά στο τραπέζι του σαλονιού. Τραγουδούν με τη συνοδεία κιθάρας. Ανάμεσά τους ο Πέτρος και ο Κώστας.

[ΟΝ – τραγούδι]

Θέλω απόψε να μεθύσω, στο κορμί σου να ξενυχτήσω με τα φιλιά σου να μεθύσω
θέλω απόψε να ξενυχτήσω στο κορμί σου να ξυπνήσω (τραγουδά ο Γιάννης)

Ο Πέτρος στο τραπέζι.

[ΟΝ – ΠΕΤΡΟΣ]

Εμείς ξέρετε είμαστε από φτωχές οικογένειες, έχω τέσσερα παιδιά,
για παλιοσίδερα πήγαινα, η δουλειά μου παλιατζής, μανάβης.
Πάμε, γυρίζουμε για παλιοσίδερα και εκεί όπως γυρνάμε,
εκεί σε μια γειτονιά μας πιάνει η αστυνομία, μας κάνει έναν έλεγχο
και τον έλεγχο αυτό δεν τον κάνει όπως τον κάνει σε έναν Έλληνα πολίτη,
δηλαδή εμένα με πιέζουν πάρα πολύ, κατέβα κάτω, φωνές μπροστά στα παιδιά μας,
δεν υπάρχει ωραία συμπεριφορά απέναντί μας
και εκεί ας πούμε κάποιος, ο άνθρωπος τρελαίνεται.

Ο Κώστας στο τραπέζι. Γυναίκες με μικρά παιδιά στους καναπέδες και στην κουζίνα.

[ΟΝ – ΚΩΣΤΑΣ]

Είμαι τσιγγάνος, μένουμε εδώ στο Ζεφύρι πολλά χρόνια, είμαστε βιοπαλαιστές άνθρωποι.
Παλεύουμε για το μεροκάματο, νόμιμα, οι περισσότεροι από εμάς δουλεύουν νόμιμα.
Υπάρχουν και μερικοί που δεν δουλεύουν νόμιμα.
Πάμε στα πανηγύρια δεν αφήνουνε, είτε στις λαϊκές δεν μας αφήνουνε να πουλήσουμε,
θέλουνε χαρτιά και εμείς αυτά τα χαρτιά δεν μπορούμε να τα βγάλουμε,
λόγω είμαστε αγράμματοι.
Τώρα ασχολούμαστε όλοι οι περισσότεροι τσιγγάνοι με τα σίδερα.
Και εκεί δηλαδή με τα σίδερα τώρα βάλανε χέρι
και δεν μπορούμε να πουλήσουμε ούτε σίδερα,
τίποτα δηλαδή, μας έχουν κλείσει όλες τις δουλειές μας.
Είμαστε απογνωσμένοι.

Δεν μπορούμε να κάνουμε κάτι να φέρουμε ένα μεροκάματο στο σπίτι μας.
Μας αναγκάζουν παρά τη θέλησή μας να γίνουμε κακοί.
Είναι σαν να λένε πηγαίνετε και κλέψτε.
Οι περισσότεροι τσιγγάνοι που είναι αγράμματοι δεν ξέρουν τι πάει να πει το Α,
έχουν μεγαλώσει υπό άγριες συνθήκες.
Το πρώτο πράγμα που θα σκεφτεί δεν θα είναι να πάει να κλέψει ένα κομμάτι ψωμί;
Και ο λόγος που πάνε να κλέψουν δεν είναι ο λόγος να γίνουν μεγαλο-εκατομμυριούχοι.
Οι τσιγγάνοι είναι φτηνοί κλέφτες, για ένα κομμάτι ψωμί, να επιβιώσει η οικογένειά του.

[ΟΝ – ΠΕΤΡΟΣ]

Κλέβουνε, κάνουνε, ράνουνε...

Δεν είναι όπως τα λέει ο κόσμος.

Εμείς προσπαθούμε για ένα καλύτερο αύριο,

να μπορέσουν να πάνε τα παιδιά μας σχολείο, για να δούμε ένα καλύτερο αύριο. '

Μια μεγάλη παρέα στο τραπέζι. Γυναίκες ετοιμάζουν αυγά και σαλάτες στην κουζίνα.

06. Διάβαζα, όσο μπορούσα διάβαζα. Οι γονείς μου είναι αγράμματοι...

Μεγάλος δρόμος στο Ζεφύρι. Παιδιά κάνουν επίδειξη με ποδήλατα. Παιδιά πετούν αετούς σε πλατεία. Ανάμεσά τους και παιδιά που βλέπουμε στο σχολείο της ΚΛΙΜΑΚΑΣ.

Ο Πέτρος, η γυναίκα του και τα παιδιά τους έχουν βγει για παλιοσίδερα με το βαν.

[ΟΝ - οικογένεια του Πέτρου]

- Τα σίδερα να πάμε να τα πάρουμε, να πάρουμε κανένα μεροκαματάκι.

Ο παλιατζής, όλα τα παλιά μαζεύω, καθαριστήρια, ψυγεία, πλυντήρια,
όλα τα παλιά, όλα τα παλιά.

Ο παλιατζής, ψυγεία, πλυντήρια, κουζίνες, μανταλάκια,
ψυγεία, πλυντήρια, ο παλιατζής, όλα τα παλιά μαζεύω, ισόγεια, ανώγεια, καθαρίζω,
ο παλιατζής, ο παλιατζής, καθαρίζω και σκουπίδια, ένα, δύο, ένα δυο, χεράκια, ...

Παιδιά του σχολείου με τον δάσκαλό τους κάνουν ασκήσεις βηματισμού στο δρόμο.

Ο Βασίλης στο σπίτι τους.

[ΟΝ – ΒΑΣΙΛΗΣ]

Ζήλευα πολύ τους φίλους μου στη γειτονιά.

Όταν κάποιος έλεγε ότι αποφοίτησα από το γυμνάσιο ή το λύκειο

ή κάποιος πήρε πτυχίο από κάπου, εγώ το ζήλευα, αλήθεια πάρα πολύ

και αυτό έλεγα κι εγώ ότι πρέπει να κάνω κι εγώ το ίδιο.

Παρόλο που είχα και γονείς, πάρα πολύ καλούς γονείς,

με έστελναν κάθε μέρα στο σχολείο, με ξυπνούσαν κάθε μέρα να πηγαίνω σχολείο,

με κλείνανε αυτοί στο δωμάτιο για να διαβάσω.

Ήθελα κι εγώ να βγω έξω σαν παιδί, μου έλεγαν όχι,

πρώτα θα διαβάσεις και μετά θα βγεις έξω.

Διάβαζα, όσο μπορούσα διάβαζα.

Οι γονείς μου είναι αγράμματοι, δεν έχουν πάει ούτε μια μέρα σχολείο.

Μάθανε και οι δυο να διαβάζουν, να γράφουν και για αυτό

ήθελαν κάτι καλύτερο και για μένα και για τα αδέρφια μου.

Έχω τελειώσει ηλεκτρολόγος εγκαταστάσεων, ο αδελφός μου έχει τελειώσει μουσική.

Παιδιά φτάνουν στο σχολείο της ΚΛΙΜΑΚΑΣ. Ο δάσκαλος (Φίλιππας) τους κάνει μάθημα.

[ΟΝ - ΦΙΛΙΠΠΑΣ (δάσκαλος)]

Για προσέξτε με λοιπόν.

Είπαμε εδώ που ήρθαμε θα μάθουμε να διαβάζουμε και να γράφουμε.

Πολύ ωραία είναι εδώ. (μαθητής)

Ωραία σου αρέσει.

Αλλά πιο ωραίο είναι και το σχολείο, το μεγάλο σχολείο.

Γιατί στο σχολείο δεν μαθαίνουμε μόνο να διαβάζουμε και να γράφουμε

αλλά μαθαίνουμε και άλλα πράγματα.

Εμείς όμως εδώ ως Κέντρο Ημέρας θα σας βοηθήσουμε

να μάθετε να διαβάζετε και να γράφετε,

γιατί για κάποιους λόγους δεν μπορείτε να πάτε στο σχολείο,

ή γιατί οι γονείς σας δεν θέλουν ή γιατί υπάρχουν άλλα προβλήματα.

Πρόσωπα παιδιών. Συνέχεια μαθήματος.

[ΟΝ - ΦΙΛΙΠΠΑΣ (δάσκαλος)]

- Αυτό εδώ τι είναι;
- αλεωφορείο ... (μαθητής)
- Πες το είπες; Λεωφορείο ..το πρώτο γραμματάκι είναι το λ και το δεύτερο είναι το ε ..
- Για να μου πει η Βαρβάρα, μια λέξη που να αρχίζει από Ο.
- Ομπρέλα. (μαθήτρια)
- Άλλη λέξη ξέρετε που να αρχίζει από Ο;
- Να πω; Ο σούπερμαν κύριε... (μαθητής)
- Ο σούπερμαν, το ο είναι μια άλλη λεξούλα, και ο σούπερμαν είναι άλλη λεξούλα.
Δεν αρχίζει σούπερμαν από Ο.

Παιδιά φεύγουν από την ΚΛΙΜΑΚΑ. Αστειεύονται στον δρόμο.

07. Η κρίση - Πολλά άτομα της φυλής που δεν έχουν να φάνε σήμερα

Ο Βασίλης στο σπίτι τους.

[ΟΝ – ΒΑΣΙΛΗΣ]

Εντάξει δεν δουλεύουμε τώρα σε αυτό που είχαμε σπουδάσει
είναι άλλες οι συνθήκες.

Δεν είναι ούτε ρατσισμός, είναι η κρίση που έχει αυτή τη στιγμή η Ελλάδα,
γιατί ξέρω και φίλους γιατρούς, δικηγόρους που έχουν τελειώσει
και δουλεύουν σερβιτόροι, σε καφετέριες και παίρνουν 16 ευρώ την ημέρα.
Και οι περισσότεροι φίλοι έχουν φύγει στο εξωτερικό Γερμανία, Καναδά.
Και έχουν αποχωριστεί οικογένειες, γονείς, αδέρφια, φίλους, γειτονιές.
Προσωπικά εγώ δεν θα το έκανα ποτέ.

Δρόμοι και γειτονιές στο Ζεφύρι (traveling).

[OFF – ΝΙΚΟΣ]

Έχουμε γεννηθεί, έχουμε μεγαλώσει εδώ από πάππου προς πάππου, Έλληνας καθαρός.
Με στοιχεία. Υπηρετήσαμε για την πατρίδα, για τον εαυτό μας,
για τη ζωή μας. Για να είμαστε ελεύθεροι.
Όταν όμως δεν ζούμε καλά πως θα γίνουμε ελεύθεροι,
όταν υπάρχει φτώχεια, πείνα, το να πεθαίνουμε
και να είναι ξυπόλυτοι και δυστυχισμένοι τα παιδιά μας,
τα εγγόνια μας και να μην μπορέσουμε να ζήσουμε.
Λέμε, έχεις εσύ σπίτι γιατί να μην έχω εγώ σπίτι. Ρωτώ.

Ο Νίκος (πατέρας Βασίλη) στο σπίτι τους.

Δρόμοι και γειτονιές στο Ζεφύρι (traveling).

[ΟΝ – ΝΙΚΟΣ]

Όταν δεν υπάρχει δουλειά γίνεσαι ψεύτης στον εαυτό σου και στην κοινωνία.
Είναι το πιο σκληρό είδος που υπάρχει αυτό.
Δεν θες άλλο καλύτερο από τη ζωή από το να δουλεύει ο άνθρωπος,
να είναι περήφανος, να έχει ένα σπιτικό, να έχει ένα καρβέλι ψωμί να φάει,
να ζήσει ήρεμα, όμορφα. Να μην είναι παράνομος.
Υπάρχουν πολλά άτομα της φυλής που δεν έχουν να φάνε σήμερα.
Και αυτό είναι άσχημο πράγμα.

Παιδιά πετούν πολύχρωμους και ευφάνταστους αετούς σε πλατεία.

08. Κάναμε πολλές δουλειές στη ζωή μας. Δηλαδή χορέψαμε και μαϊμούδες

Ο Γιώργος στο σαλόνι του σπιτιού τους. Ευπαρουσίαστο, διακοσμημένο σαλόνι. Φωτογραφίες με τσιγγάνους και αρκούδες.

[ΟΝ – ΓΙΩΡΓΟΣ]

Κάναμε πολλές δουλειές μέσα στη ζωή μας. Δηλαδή χορέψαμε και μαϊμούδες για να σου πω να καταλάβεις, αρκούδες που είχαν.

Ήταν η δικιά μας η φυλή, η ρουμάνικη.

Αυτή πως ξεκίνησε και πήραμε τις αρκούδες και τις μαϊμούδες;

Ο προπάππος του προπάππου ο παππούς κλπ. ήρθε, κατέβηκαν από τη Ρουμανία με τσίρκο.

Το τσίρκο δεν είχε πέραση όπως σήμερα να βγάζει λεφτά.

Τα ζώα ήθελαν να φάνε, είχαν διάφορα θηρία, λιοντάρια, τίγρεις, αρκούδες τα πάντα είχαν.

Και έτσι τι να κάνουν, πήγαν στο ζωολογικό κήπο τα ζώα τα άλλα

και κράτησαν άλλος μια αρκούδα, άλλος μια μαϊμού

και βγήκαν στη γύρα για να ταΐσουν τα ζώα τα άλλα,

για να μην τους φάνε αυτούς.

Αφού είδαν ότι η δουλειά τους εκεί πάει καλύτερα

τότε τα δώσανε σε ζωολογικό κήπο τα ζώα εκείνα,

τα δώρισαν και πήρε ο καθένας το караβάνι του,

ας πούμε την οικογένειά του και πήγαινε

για να βγάλει το κομμάτι ψωμί της οικογενείας.

Ο Θεόδωρος στο σαλόνι του σπιτιού τους. Ευπαρουσίαστο, διακοσμημένο σαλόνι. Φωτογραφίες με τσιγγάνους και μαϊμούδες.

[ΟΝ – ΘΕΟΔΩΡΟΣ]

Με την αρκούδα πάλευα. Μπορούσες εσύ να την ρίξεις;

Μπορούσε ο καθένας να τη ρίξει; Όχι.

Την κουμαντάριζα και αυτό που λένε να την πιάσεις από τον αφαλό, όχι, θέλει τέχνη.

Άμα πήγαινες (βία) να την πιάσεις θα σε είχε φάει, θα σε είχε βουλιάξει κάτω.

Αν την πάλευες ωραία, είχε και ένα χαλκά, ήταν το φρένο.

Την τρυπάγαμε, της κόβαμε τα νύχια,

τη δέναμε 4-5 άτομα, βάζαμε τα τσεκούρια και κόβαμε τα νύχια,

κανονικά και την είχαμε και την μαθαίναμε.

Πως κοιμάται η Αλίκη Βουγιουκλάκη που κάνει ηλιοθεραπεία; Ξάπλωνε η αρκούδα.

Σηκωνόταν, χόρευε, από μικρή όμως όχι μεγάλη, την είχαμε από μικρούλα.

Την έπιαναν πάνω στο Νυμφαίο πάνω στη Φλώρινα και τα αγοράζαμε εκείνα,

2-3, 5 λίρες, τα αγοράζαμε τα ζώα.

Οι μαϊμούδες έρχονταν από κάτω από την Αίγυπτο.

Τις φέρνανε στο Βαρβάκειο και τα αγοράζαμε, ανάλογα τη μάρκα.

Ξέραμε εμείς τι μάρκα είναι. Όχι οτιδήποτε μαϊμού θα πάρεις.

Υπήρχαν μαϊμούδες που δεν σκαμπάζανε να κάνουν τα ακροβατικά αυτά που λέγαμε.

Ο Γιώργος και η Χρυσούλα (σύζυγος) στο σαλόνι του σπιτιού τους. Φωτογραφίες με τσιγγάνους και ζώα.

[ΟΝ – ΧΡΥΣΟΥΛΑ]

Με τον τροχονόμο, στην Εύβοια.

Που τον γράφεις τον κύριο τροχονόμο;

Ήμασταν στην Εύβοια, πηγαίναμε για δουλειά,

μικροπωλητές ήμασταν, κασέτες πουλούσαμε.

Έχουμε τη σκηνή και το αντίσκηνο.

Ένας τροχονόμος μας σταματάει. Κυρία μου, κύριε μου, ... ήμασταν με άλλο ένα αντρόγυνο,

τα παιδιά ήταν μικρά, την κόρη μου είχα τότε.
Που πάτε; Λέω εδώ στα χωριά.

Ρε παιδιά κάτι καίγεται. Ο Μανώλης απέξω. Σκαντζόχοιρα κάνουν.
Να πάτε με το λεωφορείο. Τι λες κυριέ μου λέω.
Θα πάρουμε αυτά τα ξύλα στο λεωφορείο και το αντίσκηνο. Πρωτοφανές, με το μηχανάκι.

5..6 μηνών ήταν η κόρη μου.
Αυτή η μαϊμού, ότι της έλεγες, ήταν σαν άνθρωπος.
Για σήκω επάνω λέω Βαγγελάκη.
Που τον γράφεις τον κύριο τροχονόμο; Με μπλε μελάνι ή με κόκκινο;
Σηκώνεται η μαϊμού, με συγχωρείς. Ε ναι.
Ξανά. Τώρα λέει, από 500 δραχμές, αυτόφωρο.

Μόλις φεύγουμε από εκεί, να ένας από το χωριό.
Εγώ λέει αν ήμουν στη θέση του τροχονόμου
θα σου γαμούσα την Παναγία και το Χριστό,
μεγάλη η χάρη τους, ήμαρτον θεέ μου. Θα σε σκότωνα λέει στο ξύλο.

Τώρα το πεντακοσάρικο εμένα δεν με νοιάζει.
Ούτως ή άλλως όλους τους έγγραφε. Δεν μας χάριζε.
Αλλά είδες πως τον έγγραψε τον τροχονόμο;
Κανονικά. Πέθανε ο τροχονόμος.
500 δραχμές σαν τότες, δουλεύαμε για 25 στην τσάπα.
Από τις 8 ως τις 8 τελειώναμε και ερχόμασταν στο σπίτι.
Δηλαδή πόσες μέρες να δουλέψω;
Πασχάλη με το 25 την ημέρα που δουλεύαμε; Πληρώσαμε 500.
20 ημέρες, 20 μέρες.
Αλλά εγώ δεν τα λυπήθηκα.

[ΟΝ – ΓΙΩΡΓΟΣ]

Και όσο για την προίκα όποιο παιδί πριν παντρευτεί είχε μια μαϊμού,
μια αρκούδα στον πατέρα του
και όταν παντρευόταν και έβγαине χώρια, τότε του την έδινε.

09. Πήγαινα σε ξένα σπίτια, στη διακονιά, να πλένω ξένα ρούχα, να ασπρίζω...

Έρημο χωμάτινο γήπεδο. Το τέρμα χωρίς δίχτυα.

Καπνός από το μπουρί. Η Αθανασία με δύο εγγόνια της, όρθια, στην είσοδο του σπιτιού που μένει. Χαιρετά τους περαστικούς στο δρόμο.

Η Αθανασία στο εσωτερικό του σπιτιού. Δείχνει μια μεγάλη φωτογραφία.

[ΟΝ - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

- Ωραίος άντρας κυρία Αθανασία μου. (σχόλιο δικό μας)
Ναι ήταν πολύ όμορφος ο άντρας μου. Ήτανε πολύ άσπρος.
Από όλα τα αδέρφια αυτός ξεχωρίζει, οι άλλοι ήταν μελαχρινοί.

Η Αθανασία αφήνει τη φωτογραφία. Σταματάει όρθια παραπέρα. Η τηλεόραση ανοιχτή.

[OFF - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

Τώρα έχει 24 χρόνια που πέθανε. Είναι πεθαμένος.
Εμένα με πήρε μικρή. Ας ήμουν 14-15 χρονών.
Δεν ήμουν μεγάλη στην ηλικία, αλλά όποιος με έβλεπε ξέρεις τι έλεγαν ο κόσμος;
Τέτοιοι άνθρωποι δεν έχουν ξαναδεί, όμορφη,
τα μαλλιά μου μακριά, νοικοκυρά, σε όλα μου τα πάντα.

Η Αθανασία κάθεται στο κρεβάτι.

[ΟΝ - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

- Πως γνωριστήκατε; Πως παντρευτήκατε; με τσιγάνικο γάμο; (ερώτηση δική μας)
Όχι, τίποτα, απαγωγή. Με απαγωγή κάναμε.
Εγώ ήμουν μικρή, με ξεμουαλίσανε και τον πήρα.
Αλλά ήταν πολύ όμορφος ο άντρας μου. Πολύ όμορφος άντρας.
Τι να το κάνεις αφού δεν υπήρχε μυαλό.

Η Αθανασία τροφοδοτεί την ξυλόσομπα. Κάθεται στο κρεβάτι.

[ON - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

Ο άντρας μου δούλευε καλάθια. Εγώ τα 'παιρνα και πήγαινα και τα πούλαγα.
Όταν δεν είχαμε δουλειές στα καλάθια πήγαινα και δούλευα
στις ελιές και εργοστάσιο. Έκανα ένα χρόνο εκεί.
Στου Λατσέρη το εργοστάσιο, στη Λατσίδα.
Δεν είχε άλλη δουλειά. Φύγαμε από 'κει πήγαμε στο Ηράκλειο.
Πήγαινα σε ξένα σπίτια, στη διακονιά, να πλένω ξένα ρούχα,
να ασπρίζω, να ξεσκονίζω.
Τέλος πάντων αυτά που είχαν οι άνθρωποι αυτά μου έδιναν.
Δεν πήγαινα για πλούτη. Πάνε και αυτά.

Η Αθανασία ανοίγει την πόρτα, βγαίνει λίγο στο δρόμο. Τακτοποιεί τα κουζινικά της. Κάθεται στο κρεβάτι.

[OFF - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

Η αλήθεια του Θεού είναι ότι δεν είμαι εγώ ατσιγγάνα.
Ο πατέρας μου είναι Έλληνας, είναι Πελοποννήσιος, από την Κόρινθο.
Και με ξεμουαλίσανε και πήρα τον άντρα που πήρα.
Δεν είμαι εγώ ατσιγγάνα. Είμαι γνήσια Ελληνίδα.
Αλλά δεν είχαμε καλούς γονιούς.

10. Μετά μπήκα στο μοντερνισμό, στην αντίκα - Τώρα έχω μείνει ταντέλα και κορδέλα

Έξω από το σπίτι του Θεόδωρου, σε ένα ξέφωτο, μια παρέα σε ένα τραπέζι. Πίνουν και
συζητάνε. Ανάμεσά τους και ο Θεόδωρος.

Ο Θεόδωρος στο σαλόνι του σπιτιού. Φωτογραφίες: ο Θεόδωρος νέος, αυτοκίνητα αντίκες.

[ON – ΘΕΟΔΩΡΟΣ]

Εγώ γεννήθηκα το 1946, στο Λαγκαδά, Περιοβολάκι,
που περπατάνε οι αναστενάρηδες, Θεσσαλονίκη.
Από εκεί ξεκινήσαμε, από πιτσιρικάς που ήμουν, γυρίζαμε με τα τσαντίρια.
Κόσμο σε κόσμο, χωριά σε χωριά πηγαίναμε.
Εγώ άρχισα από τα ζώα όπως σας είπα, από τα γαϊδουράκια,
τζαμπάσης που ήμουν μικρός, βοήθαγα στον πατέρα μου στον παππού μου,
κουτάλια πούλαγα, σκαφίδια, τέτοια πράγματα.
Λούστρος, έχω κάνει και το λούστρο στο Βόλο, στη Λάρισα.
Έβαφα παπούτσια στον κόσμο. Κατάλαβες;
Μετά άρχισα να γανώνω, κουτάλια, πιρούνια, καρέκλες να φτιάχνω, τέτοια πράγματα.
Μετά είχα μπλέξει εδώ πέρα που ήρθα στην Αθήνα,
στην πρωτεύουσα και στη Λαχαναγορά στην Αθηνάς
εκεί πέρα πούλαγα λεμόνια, σακούλες, τσατσάρες, αυτή ήταν η δουλειά μου.
Μετά κλέψιμο, ποτέ δεν έκλεψαμε.
Ακούστε με να σας πω κάτι. Η ανάγκη μετά με έκανε και έμπλεξα με τα παλιά.
Παλιά, λαογραφικό υλικό. Πήγαινα στα χωριά φώναζα «παλιατζής».

Πάρε ότι θέλεις παλιατζή που λέει και το τραγούδι.
Σκάφες αγοράζω, παλιά τετζερέδια, κατσαρόλες, έπιπλα παλιά, πίνακες.
Μετά μπήκα λίγο στο μοντερνισμό, στην αντίκα.
Είχα γίνει εξπέρ στη δουλειά μου επάνω.
Δηλαδή αν υπήρχαν 10 παλιατζήδες αντικέρ, οι παλιοί, οι μεγάλοι,
τώρα που είναι, ήμουν κι εγώ μέσα σε αυτούς, τους 10.
Άρχισε όμως, με πήρε η κατρακύλα μετά κ. Σταύρο, με πήρα η κατρακύλα.
Με μπλέξανε, αυτά τα κωλοποτά με φάγανε.
Αυτά, γύρναγα δεξιά κι αριστερά και έχω χάσει όλο το παιχνίδι.
Το σπίτι αυτό που ξεκίνησα που το έκανα με την αντίκα το έκανα.
Δεν το έκανα ούτε με τα κουτάλια που πούλαγα και με τα λεμόνια και τις τσατσάρες.
Ήμουν πιτσιρικάς. Μετά που ανέβηκα, η ζωή μου ήταν όλη να γυρίζω μέρα νύχτα.
Γύρναγα, δεν καθόμουν εγώ.
Το πρωί έπρεπε να ξεκινήσω να πάω για δουλειά.
Τώρα όμως έχω μείνει ταντέλα και κορδέλα.
Συνγνώμη που σας λέω το ιστορικό μου αλλά δεν (μπορώ άλλο),... έφτασα μέχρι εδώ.

11. Τα περάσαμε αυτά. Τα ξέρουμε, δεν το βάζουμε κάτω

Καινούργια, εντυπωσιακά, τσιγγάνικα σπίτια. Μεγάλα σαλόνια, πλούσια διακόσμηση, τηλεοράσεις.

Ο Γιώργος διασχίζει το σαλόνι του σπιτιού και επιστρέφει. Κάθεται στον καναπέ.

[OFF – ΓΙΩΡΓΟΣ]

Έχουμε τραβήξει φτώχεια, κοιμηθήκαμε και νηστικοί
και βρεγμένοι στα χωράφια που μας έπιαναν οι βροχές.
Στα βαμβάκια, φασόλια μαζεύαμε πάνω στη Μακεδονία,
διάφορες αγροτικές δουλειές.
Μετά γίναμε παλιατζήδες μαζεύαμε παλιά σίδερα, παλιά χαλκώματα,
με ένα τρίκυκλο μηχανάκι για να βγάλουμε το μεροκάματο,
να ζήσουμε τα παιδιά μας.
Και τώρα έχουμε εξελιχθεί να στέλνουμε τα παιδιά σχολείο να μορφωθούν,
να μην ζήσουν τη δική μας ζωή.
Τώρα σε αυτό το σπίτι ζούμε εννέα άτομα.
Είναι πέντε τα εγγόνια, δύο ο γιος με τη νύφη και δύο εγώ με τη γριά, εννέα άτομα.
Και έχουμε ένα ταμείο, μια κατσαρόλα να μαγειρεύει και τρώμε όλη μαζί η οικογένεια.

Φωτογραφίες στον μπουφέ. Λεπτομέρειες διακόσμησης.

Έρχεται η Χρυσούλα με μια μεγάλη φωτογραφία του γάμου τους. Δίπλα της ο Γιώργος.

[ON – ΧΡΥΣΟΥΛΑ]

Να πως ήμασταν, με πληρώσανε 25 λίρες.
Το είχαμε έθιμο τότες για το γάλα.
Μετά πέρασα πολύ ωραία με τον άντρα μου και φτώχιες πολλές
και δουλειά πάρα πολύ για να ζήσω τα παιδιά μου.
Και αυτά η πεθερά μου τα έβαλε σε 4 νύφες, εγώ ήμουν η πέμπτη.
Εφτά αγόρια ήταν. Δυο λίρες και ένα πεντόλιρο.
Τα έβγαζε από μία τα έβαζε στην άλλη.
Τελικά τα κράτησε η πεθερά μου, τι τα έκανε τώρα δεν ξέρω.
Μιλάμε για πολύ φτώχεια, πολύ φτώχεια.
Και οι δυο βασανισμένοι δεν καταλάβαμε πότε γεράσαμε
και ακόμα εργαζόμαστε για να συντηρήσουμε τα εγγόνια.
Είμαστε εννέα άτομα εδώ. Παντού και χρέη έχουμε αλλά δεν το βάζουμε κάτω,
γιατί τα περάσαμε αυτά. Τα ξέρουμε δεν το βάζουμε κάτω.

12. Οι γύφτοι πουλάγανε πατάτες, μοκέτες, καλάθια, ... Δουλεύανε, δεν κλέβανε

Ο Θεόδωρος στο σαλόνι του σπιτιού.

[ΟΝ – ΘΕΟΔΩΡΟΣ]

Αυτό το σπίτι μη το κοιτάτε που έγινε. Έγινε τότε που κάναμε καμιά δουλειά. Τώρα δεν υπάρχει ούτε για μια ρετσίνα να πιούμε. Κατάλαβες; Βλέπεις όμως ο κόσμος σκάλα ανεβαίνει σκάλα κατεβαίνει. Και όπως σας είπα προ ολίγο, οι τσιγγάνοι το ρομ και αυτά υπάρχουν και καλά παιδιά υπάρχουν και καλοί άνθρωποι και άνεργοι διότι αυτοί δεν ξέρανε οι άνθρωποι ούτε από ναρκωτικά που έχει όνομα το Ζεφύρι, ότι ναρκωτικά και αυτά, αυτά τα φέραν κάτι άλλοι μεγάλοι μέσα εδώ, μέσα στο Ζεφύρι. Όχι οι γύφτοι. Οι γύφτοι πουλάγανε πατάτες, μοκέτες, καλάθια, πανέρια φτιάχνανε.

Σπίτια και γειτονιές στο Ζεφύρι (traveling).

[OFF – ΘΕΟΔΩΡΟΣ]

Δουλεύανε, δεν κλέβανε. Τώρα έχει βγει πάρα πολύ κλέψιμο. Και αναγκάζονται και εδώ στο Ζεφύρι που λένε που κλέβουνε, είναι από την κοινωνία, δεν έχουν να φάνε ο κόσμος. Από εκεί ξεκίνησε το κλέψιμο.

13. Μας έχουν όλους στη ίδια μοίρα. Δεν είμαστε η ίδια φυλή

Ο Γιώργος στο σαλόνι του σπιτιού τους.

[ΟΝ – ΓΙΩΡΓΟΣ]

Εμάς όλους μας ονομάζουν γύφτους, τσιγγάνους, μας έχουν όλους στη ίδια μοίρα. Δεν είμαστε η ίδια φυλή, δηλαδή το Ζεφύρι, η Αγ. Βαρβάρα, εμείς εδώ στο Μενίδι. Εμείς μιλάμε τη ρομάνικη γλώσσα πάππο προς πάππο. Και εγώ και ο προπάππος μου εδώ έχει γεννηθεί στην Ελλάδα, είμαστε Έλληνες, έχουμε ελληνική υπηκοότητα.

14. Που είναι η Ελλάδα στο χάρτη; - Με τι λεφτά θα πάω στη φυλακή;

Η Αθανασία αναχωρεί από το σπίτι της. Διανύει τον οικισμό, με τα πόδια, και πηγαίνει στα γραφεία της ΚΛΙΜΑΚΑΣ. Συναντά την κοινωνική λειτουργό (Έφη).

Σε διπλανή αίθουσα ο δάσκαλος (Φίλιππος) κάνει μάθημα σε τρεις μαθητές.

Η Αθανασία και η κοινωνική λειτουργός (Έφη) συζητούν στο γραφείο.

[ΟΝ - ΑΘΑΝΑΣΙΑ – ΕΦΗ (κοινωνική λειτουργός)]

- Είναι για την σύνταξη που μου είχατε πει από τον ΟΓΑ. (Αθανασία)
- Σας είχαν πει τότε, ότι σε ενάμιση περίπου μήνα θα έχουν απόφαση ή νέα. Δεν έχει περάσει ο ενάμιση μήνας όμως παρόλα αυτά θα πάρουμε τηλέφωνο τώρα την κα Ζεϊμπέκη αν είναι εκεί να δούμε τι θα μας πει. (Έφη)
- Αλλά τέτοια ώρα δεν πιστεύω να είναι εκεί (Αθανασία).
- Γιατί το λέτε; (Έφη)
- Για πάρε να δούμε. (Αθανασία)
- Θεωρείτε ότι είναι πολύ νωρίς; Είναι 10:30 η ώρα. (Έφη)
- Α ναι το ξέχασα.
- Έχετε δίκιο. Ευχαριστώ πολύ. Να είστε καλά. (Έφη)
- Έχουν απεργία σήμερα. Οι δημόσιοι υπάλληλοι όλοι έχουν απεργία. Αύριο θα είναι στη δουλειά της. Θα πάρουμε αύριο τηλέφωνο. (Έφη)

Ο δάσκαλος (Φίλιππας) με τα παιδιά συζητούν μπροστά σε γεωγραφικό χάρτη.

[ΟΝ - ΦΙΛΙΠΠΑΣ (δάσκαλος)]

- Η Ελλάδα ξέρετε που είναι στο χάρτη; Που είναι η Ελλάδα; (Φίλιππας)
- Κάπου εδώ κύριε ... (μαθητής)
- Όχι, μακριά είσαστε Στο σχολείο δεν το έχετε δείξει ποτέ; (Φίλιππας)
- Όχι .. ποτέ.. (μαθητής)
- Για κάνετε το χέρι σας πάνω ψηλά αριστερά...εκεί, λίγο πιο χαμηλά Κώστα,... ... εκεί, λίγο πιο πάνω .. εδώ. Τι λέει εκεί; (Φίλιππας)
- Ελλάδα.. Τόσο μικρή είναι κύριε; (μαθητής)
- Και η Ιταλία δίπλα της είναι αριστερά, που είναι σα μπότα τη βλέπετε; Αριστερά νάτη, αυτή εδώ λέγεται Ιταλία... (Φίλιππας)

Η Αθανασία και η κοινωνική λειτουργός (Έφη) συζητούν στο γραφείο.

[ΟΝ - ΑΘΑΝΑΣΙΑ – ΕΦΗ (κοινωνική λειτουργός)]

- Αν πάω 5 λεπτά στη νύφη μου να κάτσω με πιάνει μια στενοχώρια και έφυγα με τα κλάματα από εκεί και λέω να πάω να κάτσω λίγο στης νύφης. Να πάω να δω τα εγγόνια. Έχω και δυο γιους φυλακή. (Αθανασία)
- Για ποιο λόγο μπήκαν φυλακή; (Έφη)
- Από ναρκωτικά. Πίνανε όχι ότι πουλούσανε. (Αθανασία)

Τα παιδιά στα θρανία συζητούν με τον δάσκαλο (Φίλιππας).

[ΟΝ - ΦΙΛΙΠΠΑΣ (δάσκαλος)]

- Όταν πήγαν στο ταχυδρομείο η μαμά έδειξε την ταυτότητά της, τότε ο υπάλληλος τους έδωσε ένα δέμα. (μαθητής)
- Τι τους έδωσε; (Φίλιππας)
- Ένα δέμα. (μαθητής)

Η Αθανασία και η κοινωνική λειτουργός (Έφη) συζητούν στο γραφείο.

[ΟΝ - ΑΘΑΝΑΣΙΑ – ΕΦΗ (κοινωνική λειτουργός)]

- Νομίζω ότι στις φυλακές μπορείτε να πάτε να δείτε τα παιδιά. (Έφη)
- Με τι λεφτά θα πάω; Στο Βασίλη για να πάω να μπω στο λεωφορείο θέλεις εισιτήριο, να πας, να έρθεις, δεν θέλεις λεφτά; Η κόρη μου τώρα μου έδωσε 2 ευρώ για να πάρω ψωμί. (Αθανασία)
- Σας πιστεύω. (Έφη)
- Είναι και μένα τα παιδιά μου φτωχά, δεν είναι πλούσια. (Αθανασία)

Τα παιδιά στα θρανία συζητούν με τον δάσκαλο (Φίλιππας).

[ΟΝ - ΦΙΛΙΠΠΑΣ (δάσκαλος)]

- Εγώ θέλω να ρωτήσω ένα όνομα ή δύο και θέλω να δω τι σας λέει αυτό το όνομα: Κολοκοτρώνης. Ο Κολοκοτρώνης; (Φίλιππας)
- Από το χωριό κύριε. Ναι χωριό είναι αυτό το όνομα κύριε, χωριό το έχει. Από το Φατσέα. Μάλιστα το Κολοκοτρωνίτσι. Κύριε να ο Φαστέας. (μαθητής)
- Ο Πατάπιος τι γνώμη έχει; (Φίλιππας)
- Από το φραπέ της χαράς .. (μαθητής)
- Εσύ Δημήτρη μήπως ξέρεις τι είναι το όνομα Κολοκοτρώνης; Το έχεις ακούσει ποτέ; (Φίλιππας)
- Δυο στενά είναι από εδώ, το λένε Κολοκοτρώνη. (μαθητής)
- Ένας δρόμος ε; πολύ ωραία. (Φίλιππας)

Ο μαθητής περνάει αδιάφορος κάτω από την πινακίδα της οδού «Κολοκοτρώνης».

15. Στο σχολείο δεν μας άφηναν να πάμε - Άμα ξέραμε γράμματα...

Η Χρυσούλα στο σαλόνι του σπιτιού.

[ΟΝ – ΧΡΥΣΟΥΛΑ]

Και στο σχολείο δεν μας άφηναν να πάμε. Δεν ξέρω, το είχαν σε κακό.
Τι λέει θα πας γραμματισμένη σε άντρα λέει; Θα πας λέει σχολείο;
Αλλά αγαπούσα πολύ, ήθελα τα γράμματα και πήγαινα κοντά στον αδελφό μου
και μου έδινε το τετράδιο στο κεφάλι. Ήθελα να μάθω...

Ο Θεόδωρος στο σαλόνι του σπιτιού.

[ΟΝ – ΘΕΟΔΩΡΟΣ]

Και εμείς οι παλιοί, στην ηλικία τη δική μας,
άμα ξέραμε γράμματα, θα ήμασταν κάπως αλλιώς στα πράγματα.
Όταν εγώ δεν έχω περάσει από το σχολείο από πού να μάθω τη μόρφωση.
Άραγες αγράμματος άνθρωπος, κούτσουρο απελέκητο.
Με καταλαβαίνεις κε Σταύρο;
Δεν υπήρχε, διότι εμείς δεν ήμασταν ομάδες για να σπουδάσουμε τότε παλιά,
με τα τσαντίρια που να πάμε σχολείο.
Εγώ πήγαινα στην Αθηνά από 7-8 χρονών και πούλαγα λεμόνια και αυτά,
τα γράμματα που να τα μάθεις; Δεν μαθαίναμε.
Τώρα υπάρχουν πιο μικροί από εμένα που ξέρουν γράμματα,
έχουν βγάλει ένα δημοτικό δηλαδή.
Δεν έχουν σπουδάσει πανεπιστήμια και τέτοια πράγματα. Για αυτό μείναμε πίσω.

16. Στο Βυζαντινό Μουσείο

**Τα παιδιά επιβιβάζονται σε λεωφορείο μπροστά από την ΚΛΙΜΑΚΑ. Με τον δάσκαλό τους
πηγαίνουν επίσκεψη στο ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΜΟΥΣΕΙΟ.**

Διαδρομή σε κεντρικούς δρόμους της Αθήνας.

Ξεκινούν τραγουδώντας όλοι και αυτοσχεδιάζοντας.

Ο δάσκαλος τους εξηγεί από πού περνούν.

[ΟΝ - ο δάσκαλος ΦΙΛΙΠΠΑΣ και τα παιδιά του σχολείου της ΚΛΙΜΑΚΑΣ]

Ήταν ένα μικρό καράβι ... (τραγούδι)

Το κτίριο το βλέπετε εκεί απέναντι, τη Βουλή;

Εδώ είναι το κτίριο της Βουλής που οι βουλευτές ψηφίζουν τους νόμους. (περνώντας από το Σύνταγμα)

Φτάνουν στο Μουσείο. Ξεναγός τους, ο αρχαιολόγος του Μουσείου (Στάθης).

[ΟΝ – ΣΤΑΘΗΣ (αρχαιολόγος του Μουσείου)] διάλογοι

- Έχετε ξαναμπεί ποτέ σε τέτοια αυλή; (Στάθης)
- Όχι. (μαθητής)
- Εδώ είμαστε στην αυλή ενός σπιτιού που χτίστηκε πριν από 150 χρόνια, το βλέπετε εκείνο το διώροφο;
Για να είναι το σπίτι μιας Γαλλίδας αριστοκράτισσας που ήρθε να ζήσει στην Αθήνα.
Είχε πολλά λεφτά αυτή.
Και εκεί ήταν οι βοηθητικοί χώροι στο πλάι, στάβλοι, άλογα είχε, σκυλιά μεγάλα. (Στάθης)

Μπροστά από μία εικαστική παρέμβαση στην αυλή του Μουσείου.

- Έχετε δει καθόλου στις ειδήσεις τελευταία που έδειξαν ένα καράβι
που ερχόταν με πρόσφυγες από την Τουρκία; (Στάθης)
- Έχω δει σε ένα έργο εγώ κύριε στο 50-50 που βούλιαξαν. (μαθητής)
- Αυτά λοιπόν είναι τάματα. Σα να είναι τάματα από διάφορες περιοχές.
Για να διαβάσω εδώ: Παλαιστίνη, Συρία, Αφγανιστάν, (Στάθης)

Μπροστά σε προθήκη με χρυσά κοσμήματα.

- Οι μαμάδες και οι γιαγιάδες σας φοράνε σκουλαρίκια; (Στάθης)

- Ναι, φοράνε αλλά δεν φοράνε χρυσά, φοράνε ψεύτικα... (μαθητής)
- Χρυσά καθόλου; (Στάθης)
- Έχουν μερικοί, αυτοί που έχουν λεφτά. (μαθητής)
- Κύριε ξέρεις που πήγε το μυαλό μου; (μαθητής)
- Που πήγε το μυαλό σου; (Στάθης)
- Ότι μερικά πράγματα εδώ είναι ψεύτικα, όχι ψεύτικα, λέγαν ψέματα. (μαθητής)
- Όλα αυτά που βλέπουμε, ότι είναι ψεύτικο θα σας το πω. (Στάθης)
- Αυτά είναι όλα αληθινά και βρέθηκαν σε τάφους χριστιανών, εκεί τον 5ο ..6ο αιώνα .. (Στάθης)
- Και τα βγάλατε από τους πεθαμένους; (μαθητής)
- Ναι. (Στάθης)
- Μην πιάνεις. (μαθητής)
- Τι δεν σου άρεσε σε αυτό; (Στάθης)
- Από τους πεθαμένους κύριε τα πήρατε; (μαθητής)
- Ναι έχεις δίκιο. Αυτό είναι ένα ερώτημα που απασχολεί πολύ μερικές φορές τους αρχαιολόγους. Είναι σωστό να βγάζουμε πράγματα από τους τάφους των ανθρώπων; Όχι. Αν είναι 1500 χρόνια πριν; Ναι. Αυτή είναι η περίπτωση. (Στάθης)
- Κύριε για την κοπέλα μου τίποτα δεν θέλω τώρα. (μαθητής)
- Τίποτα δεν θες για την κοπέλα σου: Ωραίος !!! Πάμε. (Στάθης)

Μπροστά σε πάτωμα με ψηφιδωτά.

- Αυτά είναι κομμάτια που λείπουν. Αυτά είναι κομμάτια που κάποτε ήταν ένα ενιαίο πάτωμα. (Στάθης)
- Να σου πω κάτι κύριε εδώ; Αυτό φίδι δεν είναι κύριε; (μαθητής)
- Αυτό είναι ο λαιμός του φιδιού. (Στάθης)
- Το φίδι που είναι; (μαθητής)
- Εκεί κάτω. (Στάθης)
- Αυτά είναι από χριστιανικούς ναούς πριν από 1500 χρόνια. Τέτοια πατώματα φτιάχνανε. (Στάθης)
- Μα πως τα κάνανε κύριε!!!.. (μαθητής)
- Είδες τι δύσκολη είναι δουλειά του ψηφοθέτη; (Στάθης)

Μπροστά σε μία βυζαντινή εικόνα.

- Αυτή η εικόνα η συγκεκριμένη τώρα εδώ, είναι αντίγραφο. Είναι σημερινή. Αυτή είναι φτιαγμένη πέρυσι. Την πραγματική εικόνα την έχουμε στείλει στην Αμερική σε μια μεγάλη διεθνή έκθεση για το Βυζάντιο. (Στάθης)
- Νάτο !!!! Νάτο κύριε. (μαθητής)

Στην ταράτσα του Βυζαντινού Μουσείου. Απέναντι το ξενοδοχείο Χίλτον (διάλογοι).

[ΟΝ – παιδιά & ΣΤΑΘΗΣ (αρχαιολόγος του Μουσείου)]

- Ξενοδοχείο είναι. Έχετε ακούσει για το ξενοδοχείο Χίλτον; (Στάθης)
- Των 5 αστέρων;
- Ναι που είναι πολύ ακριβό ξενοδοχείο. (Στάθης)
- Πόσο κάνει;
- Ο Φώτης, ο Φώτης, εδώ πήγαμε μαζί.
- Με το Φώτη; (Στάθης)
- Σε ξενοδοχείο πολυτελείας πήγατε. (Στάθης)
- Κάτω από το κρεβάτι υπάρχει πισίνα κύριε. Ναι, τόσο πολύ ωραίο ξενοδοχείο είναι !!! Πήρανε 4 τοστ και 2 AMITEΣ, 49 ευρώ.

Στην έξοδο αποχαιρετιούνται.

[ΟΝ – παιδιά & ΣΤΑΘΗΣ (αρχαιολόγος του Μουσείου)]

- Λοιπόν να είστε καλά. (Στάθης)
- Στην υγεία σας και χαρές κύριε.

- Ευχαριστούμε πολύ κύριε.

Τα παιδιά, σιωπηλά στο λεωφορείο, επιστρέφουν στο Ζεφύρι. Γειτονιές και σπίτια της περιοχής (traveling).

17. Αυτά δεν τα έχω ζήσει εγώ - Θα τα διάβαζα, αλλά δεν ξέρω γράμματα

Ο Θεόδωρος στο σαλόνι του σπιτιού.

[ΟΝ – ΘΕΟΔΩΡΟΣ]

Και κοίταξε, επειδή δεν έχω γραμματικές γνώσεις εγώ τώρα να σου μιλήσω βυζαντινά, αυτά δεν τα έχω ζήσει εγώ, δεν τα έχω ζήσει.

Αλλά τότε αυτοί οι άνθρωποι ... ήταν ένα κόμμα δικό τους το Βυζάντιο, γιατί το Βυζάντιο είναι μεγάλη ιστορία.

Δεν μπορώ εγώ να το ξέρω, εδώ δεν το ξέρουν οι επιστήμονες.

Δεν μπορώ να ξέρω εγώ. Αυτά θέλουν γραμματικές γνώσεις.

Εγώ δεν έχω ιδέα από αυτά τα πράγματα

αλλά σαν λαογραφικό υλικό που ξέρω,

είμαι μέσα σε όλα αυτά τα πράγματα.

Άλλο στη δουλειά μου επάνω.

Σε αυτά το Βυζάντιο κλπ. δεν έχω σχέση, δεν μπορώ να σας απαντήσω.

Ο Γιώργος στο σαλόνι του σπιτιού τους.

[ΟΝ – ΓΙΩΡΓΟΣ]

Έχουμε, μου αρέσουν οι ηρωικές ιστορίες και οι βυζαντινές και οι ηρωικές ιστορίες, μου άρεσαν πάρα πολύ. Θα τα διάβαζα, αλλά δεν ξέρω γράμματα.

Σας είπα αν ξέρω να διαβάσω μια εφημερίδα, μια πινακίδα ξέρω γω, απέξω τα 'μαθα. Κλεμμένα, πώς να στο πω.

18. Απολογισμοί

18α. Τι όνειρα; Να κάνω ένα σπιτάκι, να βολέψω τα παιδιά μου – Ο αρχηγός

Σούρουπο. Κεντρικός εμπορικός δρόμος στο Ζεφύρι. Αραιή κίνηση (traveling).

Η Χρυσούλα και ο Γιώργος δίπλα της, στο σαλόνι του σπιτιού τους.

Νεανική φωτογραφία του ζευγαριού.

[ΟΝ – ΧΡΥΣΟΥΛΑ]

Τι όνειρα; Έφτιαχνα όνειρα να δουλέψω, να πάρω οικόπεδο να κάνω ένα σπιτάκι να βολέψω τα παιδιά μου. Τίποτα άλλο. Αυτά τα όνειρα.

Αυτά που ήταν τα έκανα. Δεν υπήρχε άλλο.

Και όπου ήταν τα γλέντια, όπου ήταν αυτά, έπαιρνα τα παιδιά μου και πήγαινα σε γάμους, δεν το έβαζα κάτω. Ας ήμουνα φτωχιά.

Έλεγα ο άλλος πάει να γλεντήσει, θα πάω και εγώ.

Τα παιδιά μου δεν θέλουν να κοιτάζουν;

Πήγαινα παντού με τον άντρα μου. Δεν έχω παράπονο.

Πέρασα κι ωραία, πέρασα και πολύ φτώχεια. Όταν σου λέω φτώχεια, φτώχεια.

Νεανική φωτογραφία του ζευγαριού.

[ΟΝ – ΧΡΥΣΟΥΛΑ]

- Ποιος έκανε κουμάντο στο σπίτι; (ερώτηση σκηνοθέτη)

Ο αρχηγός. Εγώ τα μάζευα τα λεφτά γιατί αυτός

άμα τα έπαιρνε ήταν χαρτοπαίχτης. Ήταν γυναικάς.

Μη νομίζεις, πέντε γυναίκες έπιασε μπροστά μου.

Εγώ όμως δεν τον ζηλέψα, καμιά φορά.

Έλεγα ας την πάρει, όπου να πάει σε μένα θα γυρίσει.
Άμα έβαζα φασαρία θα με άφηνε κιόλας.
Θα πει η γυναίκα μου με αγαπάει και έτσι δεν με ένοιαζε.
Τη δουλειά μου, τα παιδιά μου, το νοικοκυριό μου, αυτά.
Αυτός έφτιανε τα αυτά. Αλλά τα λεφτά, λεφτά. Κουμάντο εγώ.
Άμα δεν έκανα εγώ κουμάντο αυτός ήταν χαρτοπαίκτης.
Στα είπε αυτά; Δεν στα είπε. Τέτοιος ήταν και γκομενιάρης.

Η Χρυσούλα γέρνει τρυφερά στον ώμο του Γιώργου. Χαμογελούν.

18β. Το μουνί και το μπουκάλι με έφεραν σε αυτό το χάλι. Κατάλαβες;

Ο Θεόδωρος στο σαλόνι του σπιτιού.

[ΟΝ – ΘΕΟΔΩΡΟΣ]

Πρώτα ήταν η δουλειά μου, ακούστε να σας πω κάτι,
γιατί όπως σας είπα προ ολίγου, ... ήμουν παλαιοπώλης.
Πρώτα μου άρεσε αυτό το πράγμα.
Ασχολιόμουν με αντίκες και ήταν το γούστο μου και μέχρι τώρα,
μέχρι που να πεθαίνω ονειρεύομαι με αυτή τη δουλειά.
Εν πάσει περιπτώσει αφού τα έχασα όλα τώρα, δεν μπορώ να τα ξαναφέρω πίσω.
Μετά μου άρεσαν να σου πω την αλήθεια,
οι γυναίκες, τα χαρτιά, τα μπουζούκια, γυναίκα να μην έβλεπα.
Θα έτρεχα από εδώ μέχρι στην Πάτρα, στη Λαμία, με τις γυναίκες.
Είχα και ένα χόμπι τέτοιο και πολύ το ποτό λέει,
το μουνί και το μπουκάλι με έφεραν σε αυτό το χάλι. Κατάλαβες;

Νεανική φωτογραφία του Θεόδωρου.

[ΟΝ – ΘΕΟΔΩΡΟΣ]

Για αυτό έχω φτωχεύσει πάρα πολύ.
Λέω την αλήθεια εγώ, δεν είμαι άνθρωπος για να πω άλλα πράγματα.
Διότι η ζωή είναι στον άνθρωπο, ότι γουστάρεις δεν μπορείς να τα κάνεις.
Κάπου θα σου ξεφύγει και κανένα πράγμα. Εντάξει; Κατάλαβατε;
Αυτή είναι η ζωή μου. Η ζωή είναι γλυκιά αλλά πρέπει να ξέρεις να τη ζήσεις.
Να κρατήσεις και λίγο πισινή, δεν κράτησα. Με κατάλαβες κε Σταύρο;

18γ. Άμα δεν έχεις φτερά να πετάξεις πώς θα πετάξεις...

Παιδιά πετούν πολύχρωμους και ευφάνταστους αετούς σε πλατεία.

Η Αθανασία, όρθια, στην είσοδο. Ένα ακριβό αμάξι σταματά μπροστά. Σύντομη κουβέντα με τον οδηγό.

Τροφοδοτεί με ξύλα τη σόμπα. Κάθεται στο κρεβάτι σκεπτική. Χαζεύει την τηλεόραση.

[OFF - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

Αυτά σκέφτομαι. Πολλές φορές σκέπτομαι αυτά.
Λέω, πως ήμουν και πως κατάντησα. Όλες μου οι πέντε αδελφάδες πήγανε καλά.
Εμένα η μοίρα η δικιά μου ήταν άχρηστη. Η δικιά μου μοίρα δεν ήταν καλή.
Πέρασα όλη μου τη ζωή πολύ πικραμένη, πολύ στεναχωρημένη την πέρασα.
Τι απόλαυση είδα; Καμία απόλαυση δεν είχα.
Δούλευα για ένα κομμάτι ψωμί. Δεν πέρασα μια ζωή όπως την έχει όλος ο κόσμος.
Τίποτα δεν κατάλαβα, από τα μικρά μου χρόνια.
Όλα τα αντρόγυνα δεν πάνε κάπου; Σε αρραβώνες, σε γάμους, σε βαπτίσια σε αυτά.
Να πάνε σε μια οικογένεια, να κάσσουν να πιούν ένα καφέ,
να κουβεντιάσουν, να κάνουν. Ποτές. Μέρα νύχτα μέσα.
Ο άλλος νομίζει που με βλέπει εδώ σου λέει θέλει και το κάνει. Όχι.

[ΟΝ - ΑΘΑΝΑΣΙΑ]

Όχι, αν είχα εγώ τη δικιά μου σειρά και ζούσα σαν τον άνθρωπο, ήξερα εγώ.

Αλλά άμα δεν έχεις φτερά να πετάξεις πώς θα πετάξεις;

Τέλος πάντων. Δεν έχουμε άλλη επιλογή.

Εγώ παρακαλώ το Θεό να με μαζέψει, να φύγω.

Ούτε να βλέπω, ούτε να ακούω, τίποτα. Τίποτα δεν ήθελα άλλο.

Να φύγω από τον κόσμο, αυτό με τρώει. Αυτή η αγωνία....

Λυκόφως. Γειτονιές, σπίτια, κεντρικοί δρόμοι, ξέφωτα της περιοχής (μεγάλο traveling).

ΤΙΤΛΟΙ ΤΕΛΟΥΣ